

Louise Marcelius
08-677 28 27, 070-164 44 21
louise.marcelius@energiforetagen.se

Åtskillnad på elmarknaden

Allmänt

Det finns ett antal bestämmelser i ellagen (3 kap.) som beskriver hur ett företag som bedriver elnätsverksamhet och som ingår i en koncern som också har elhandel och/eller produktion får vara organiserat och vilka ramar som finns för hur ett sådant företag ska agera. Syftet med bestämmelserna är att åstadkomma att den reglerade nätverksamheten inte ska påverkas av förhållandena inom den konkurrensutsatta elproduktionen eller elhandeln, samt att motverka att ett elnätsföretag som finns i en koncern där även elhandel och/eller produktion återfinns på något sätt gynnar det egna bolaget och därmed betar sig diskriminerande mot övriga aktörer på elmarknaden. Reglerna härrör från EU-reglering på området.

Två sorters åtskillnad - juridisk och funktionell

Reglerna kring åtskillnad återfinns i huvudsak i 3 kap 1a - d §§§ ellagen. I 3 kap 1 a § anges att en juridisk person som bedriver nätverksamhet inte får bedriva produktion av eller handel med el, dvs. det finns ett krav på **juridisk åtskillnad**. Regeln gäller för alla elnätsföretag. I två undantagsfall är det emellertid tillåtet att samma juridiska person bedriver produktion av el tillsammans med nätverksamhet, nämligen när produktionen uteslutande är avsedd att täcka nätförluster respektive när produktion sker tillfälligt i syfte att ersätta utebliven el vid elavbrott.

I de fall ett elnätsföretag ingår i en koncern vars samlade elnät har minst 100 000 elanvändare gäller även krav på **funktionell åtskillnad**. Den funktionella åtskillnaden innebär att ett sådant elnätsföretag till sin organisation och sitt beslutsfattande ska vara åtskilt från företag som bedriver produktion av eller handel med el. I ett dylikt elnätsföretag får inte en styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare samtidigt vara styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare i ett företag som bedriver produktion av eller handel med el. Elnätsföretaget får inte heller bevilja anställda i ledande ställning löner eller andra förmåner som grundar sig på resultatet i de delar av koncernen som bedriver produktion av eller handel med el. Det regleras vidare att elnätsföretaget ska ha den faktiska beslutanderätten i förhållande till övriga delar av koncernen när det gäller de tillgångar som nätföretaget behöver för att trygga drift, underhåll och utbyggnad av nätet.

Allmänt om övervakningsplan, övervakningsansvarig och årlig rapport

Av 3 kap. 17 § ellagen följer att ett företag som bedriver elnätsverksamhet och som ingår i samma koncern som ett företag som bedriver produktion av eller handel med el ska upprätta en **övervakningsplan** och se till att övervakningsplanen följs. Det ska av planen framgå vilka åtgärder som ska vidtas för att motverka diskriminerande beteende gentemot övriga aktörer på elmarknaden. I planen ska särskilt anges de särskilda skyldigheter som de anställda har för att detta mål ska uppnås. Övervakningsplanen ska inte rapporteras in till Energimarknadsinspektionen, utan finnas tillgänglig hos elnätsföretagen.

Ett sådant elnätsföretag som är skyldigt att upprätta en övervakningsplan ska utse en **övervakningsansvarig** (3 kap. 17 a § ellagen). Den övervakningsansvarige ska självständigt bevaka att planen upprättas och följs. I förarbetena till bestämmelsen anges att det inte finns något hinder mot att företaget utser någon av sina anställda. Elnätsföretaget ska se till att den övervakningsansvarige har de befogenheter och tillgång till den information som krävs för att utföra uppdraget. För att den övervakningsansvarige ska kunna utföra sitt uppdrag helt

självständigt bör den som utses vara erfaren och ha god integritet och goda kunskaper inom området.

I samband med att regleringen av övervakningsansvarig togs fram på EU-nivå angavs att ett framgångsrikt övervakningsprogram kräver återkommande översyn. Dels för att försäkra att programmet fungerar, dels för att identifiera de områden där det är störst risk att reglerna inte följs. Utvärderingsprocessen ska vara transparent, så att det är tydligt för de anställda att deras beteende fortlöpande bedöms gentemot övervakningsprogrammet.

Den övervakningsansvarige har även till uppgift att upprätta en **årlig rapport** över de åtgärder som vidtagits enligt övervakningsplanen. Den årliga rapporten ska, till skillnad från övervakningsplanen, ges in till Energimarknadsinspektionen och ska visa på alla de steg som tagits för att garantera ett icke-diskriminerande beteende. Elnätsföretaget ska även offentliggöra rapporten.

Föreskrifter om övervakningsplan m.m.

Energimarknadsinspektionen har utfärdat föreskrifter avseende innehållet i övervakningsplanen, offentliggörandet av den årliga rapporten samt den övervakningsansvariges uppgifter ([EIFS 2013:5, se länk](#)).

Det är inledningsvis värt att notera att det finns ett undantag från kravet att upprätta övervakningsplan. Elnätsföretag som ingår i en koncern vars samlade elnät har mindre än 100 000 elanvändare och vars ledningar i huvudsak matar in el från anläggningar för produktion av förnybar el är inte skyldiga att upprätta en övervakningsplan (se 5 §).

Föreskriften beskriver vilka delar som ska ingå i en övervakningsplan. Dessa delar återges kortfattat i det följande.

Elnätsföretaget ska redovisa på vilket sätt det uppfyller ellagens krav på juridisk respektive funktionell åtskillnad.

Koncerngemensamma tjänster är något som skulle kunna medföra risker för diskriminering av tredje part. I farans riktning skulle t.ex. kunna vara att blanda ihop rollerna inom koncernen t.ex. på områden som kundtjänst, fakturering och leverantörsbyten, eller av obetänksamhet prioritera koncernbolags frågor istället för att vara neutral mot alla marknadsaktörer. I föreskriften ges exempel på vilken information och vilka instruktioner till de anställda som elnätsföretaget bör ha med i övervakningsplanen för att se till att sådan diskriminering inte sker (se 8 § i föreskriften).

Kommersiellt känsliga uppgifter ska identifieras i övervakningsplanen samt hur icke-behöriga inom koncernen ska hindras från att få tillgång till sådana uppgifter - om inte samma uppgifter gjorts tillgängliga för tredje part på ett icke-diskriminerande sätt (se 9 och 10 §§).

För att övervakningsplanens syfte ska uppnås - att säkerställa att elnätsföretaget agerar objektivt och inte otillbörligt gynnar någon aktör på marknaden - krävs att anställda i företaget känner till de åligganden som finns enligt ellagen samt att de anställda ställer sig bakom övervakningsplanen. Elnätsföretagen måste därför utbildas de anställda i åtskillnadsreglerna samt se till att de anställda förbinder sig att ta del av och följa övervakningsplanen. I 11 - 12 §§ i föreskriften beskrivs detta närmare.

I 13 § anges generella ramar för hur den övervakningsansvariges arbete bör bedrivas och vilka processer inom elnätsföretaget som denne bör rikta särskild uppmärksamhet mot.

Energimarknadsinspektionen tillhandahåller på sin webbplats ett webbformulär för inrapportering av den årliga rapporten, [se länk](#). Rapporten ska enligt 16 § i föreskriften lämnas senast den 15 mars varje år och då även publiceras på elnätsföretagets webbplats (eller i rikstäckande dagstidningar).

Varumärkesprofilering

I 3 kap. 23 § ellagen finns en bestämmelse med ytterligare krav på åtskillnad mellan företag som bedriver produktion av eller handel med el å ena sidan och elnätsföretag å andra sidan.

Bestämmelsen anger att om ett elnätsföretag och ett företag som bedriver produktion av el eller handel med el ingår i samma koncern, ska företagen när de vänder sig till enskilda elanvändare eller allmänhet ange sin identitet på ett sådant sätt att det tydligt framgår vilken verksamhet företaget bedriver.

Av förarbetena (prop. 2010/11:70 s. 258f) framgår att kravet omfattar såväl fakturor som reklam, webbplatser m.m. Bestämmelsen hindrar dock inte att företag i samma koncern använder sig av ett gemensamt kännetecken, men företagen måste ange sin identitet på ett sätt som inte leder till oklarhet i frågan om företaget bedriver elnätsverksamhet eller elhandel. Ett lämpligt sätt att göra detta är att det i anslutning till den benämning under vilken företaget driver sin verksamhet (firman) tydligt anges om det är nätföretaget eller elhandelsföretaget som är avsändare.

Det är viktigt att notera att bestämmelsen riktar sig till samtliga företag inom en koncern. Övriga bestämmelser om åtskillnad reglerar hur elnätsföretagen ska agera för att iaktta åtskillnad, men kravet på att vara tydlig med sin identitet är detsamma för elhandels- produktions- och elnätsföretag inom koncerner.